

Leto I.

Ljubljana, dne 8. aprila 1921.

Štev. 7.

Žalna manifestacija v Ljubljani

o priliki proslave ital. aneksije našega ozemlja.

Zbrana množica na Kongresnem trgu pred univerzo.

Fotogr. H. Hibšer.

Posamezna številka stane 1 1/2 din. = 6 kron. Naročnina za celo leto 35 din. = 140 kron, za pol leta 18 din. = 72 kron, za četrt leta 9 din. = 36 kron; Za inozemstvo: za celo leto 200 kron, za pol leta 100 kron, za četrt leta 50 kron. Inserati po tarifu.

Upravništvo in inseratni oddelek začasno: Ljubljana, Kongresni trg šte. 19.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Josip Prunk, Ljubljana, Gruberjevo nabrežje 14/II.

Novi naročniki lahko dobé še vse že izišle številke „Plamena“.

Uprava.

IVAN ZOREC: Zmote in konec gospodične Pavle.

(Nadaljevanje.)

»Saj sem resen; še nikoli nisem bil tako resen. Ampak danes mi gre tudi pri vas vse narobe.«

»Ali se vam je kje že kaj spesnilo?«

»Da. Prejle sem se preneprevidno nasmehnil, ko nas je Vrankar trpinčil z naučenimi rečenicami o prelivanju barvnih žarkov, ki jih njegovo oko vidi menda čisto natančno.«

»Slikar je. Več vidi kakor mi. Kdo ve?«

»Pravi slikar vidi, res mnogo vidi. Ali Vrankar ni tak slikar. Po sliki, ki sem jo zadnjič videl, in po njegovih besedah, sodim tako.«

»Kar bojim se vas!« se je nasmehnila.

»Tako oster, tako neizprosni sodnik!«

»O, vi ste mi kakor ona grajska gospodična: lepa in nedosežna!«

»A vi kakor vsa pravljica, ki ji človek verjeti ne more!«

»Brez vere ni nič... Res... Toda kaj moram storiti, da vam prižgem luč vsaj majhne vere?«

»Govoriva spet po naše in skleniva premirje, ali pa kar mirovno pogodbo!«

»Skleniva, skleniva!«

Pavla je molče prikimala, iztegnila je roko in se je smehljala. Na cvetočem licu so se ji prižgale vse tisočere lepote in ji zagorela vsa nebeška solnca.

V hipni prekipelosti prevročih čuvstev je Jerin viharno posegel po njeni prelepi in prebeli dolgi roki. Ko se je doteknil čudovite roke, je pekoče planilo po njegovih žilah kakor še nikoli ne v življenju. Kaj je to tisto? se je ustrašil in razveselil v sladki slutnji. Globoko se je sklonil nad rokico, ki se je nekoliko tresla, in jo je vroče poljubil enkrat, poljubil dvakrat, poljubil sam Bog ve kolikrat.

»Zakaj —?« je drhtela, roke pa mu ni odtegnila.

»Ker je vaša in ker je tako čudovito lepa in ker...« je vzdihnil in dvignil oči.

Pavline oči so se sramežljivo umeknile pod velike vekle in dolge trépalnice.

»Kakor pravljica...« je dejala tako tiho, da je komaj sama slišala svoj drhteči šepet.

»Kakor kraljična...« je bolj dihnil kakor izgovoril in se še vdaneje sklonil nad mehko in toplo rokico.

Nad njima so se na stežaj odprla preblazena nebesa in so botrovala prečistemu rojstvu brezmadežno spočete ljubezni... Sam gospod Bog je gledal nanju in je bil vesel največje, najsilnejše potrditve v svojem premodrem stvarstvu...

Hkrati in brez besede sta vstala in sta se zagledala v zatišne tokave in zelene doline. Oči so gledale in niso videle živopisne slike, gledale so na znotraj, v srce, kjer je čista in silna ljubezen, zamahnivši z zlatim žezlom na vse štiri strani prelepega sveta, mogočno zakraljevala v svojem radostnem dognanju in spoznanju.

»Dušica, kaj premišljaš?« se je našel Jerin.

»Malo. Samo čutim, da si moj, moj, moj...! To vem brez misli in verjamem.«

»Lepo si povedala. Misli so za prihodnost.«

»Kaj me briga prihodnost, ko mi je sedanost raj in vse!«

»Raj je večni...«

»Najin morda ne bo. Če bi mislila o tem, bi ga izgubila že v tem hipu.«

»Pustiva torej vse, ne misliva; vsaj nekaj prekratkih trenutkov bodiva samo-svoja izvoljenca božja v raju svoje mile sreče.«

»Svoja in srečna...«

»Kraljična in kraljica mojega srca...!«

Blažen in ginjen se je sklonil k njeni roki in jo je nežno in vdano poljubil. Potlej je vzel njeno tresočo se roko v naročje, popestoval jo je na viharnih prsih in si jo je pritiskal na usta in na lice.

Pavla je, kakor bi blagoslovljala njegovo lepo in veliko ljubezen, položila desnico na njegov krepki tilnik; v burnem nagonu se je naenkrat iskajoče oklenila njegovega vratu in ga je kakor pravljica kraljična svojega odrešenika drhteče pritiskala na svoje mlade, srečne prsi. —

Prijeten hlad je dihal, siv somrak je nizko počepal na zeleno, tiho dolino; izza krajinskih hribov je kopnel rob vzhajajočega meseca; topla mehkoča poletnega večera je sanjavo kipela in rastla, ko so se vračajoči izletniki ustavili pred belo Groznikovo gostilno.

»Lep dan smo imeli!« je hvalil učitelj Potočnik.

»In čaroben večer ga zaključuje, — o, večer, opisan in prepojen s skrivnostnimi modrimi in srebrnimi in stoterimi in stoterimi barvami tihe, bajne, mehke mesečine...!« se je navduševal Vrankar; krilil je z nemirnimi rokami in širil oči, zares uprte in strmeče v krivuljasto vrsto otožnih in nizkih vrb, ki so se s tiho pravljico sklanjale nad žuborečo Temenico ob bližnjem robu temne hoste.

»Vivat sequens!« se je domislil nadučitelj in je ponosno pogledal vse naenkrat.

»Jaz pa tako pravim, da bi bil velik greh, če bi te lepote in česar še hočete ne praznovali in ne počastili, kakor se spodobi trudnim in žejnim popotnikom!« je zapeljeval Kozlevčar in je pogledal proti veži.

Na prag je stopil Groznik in je vabil: »Pozdravljeni, popotniki! Vsem skupaj prav lep dober večer!«

»V senčnico pojdemo, kajne?«

»Če je že tako, pa napravimo še zadnjo postajo.«

»Za razhodnico.«

»Za razhodnico.«

Pavla je pogledala Jerina, ki se je molče smehljala kakor človek, ki težko skriva svoja kipeča čuvstva in ki ne ve kam s svojo veliko in tajno srečo. Ali na obrazu mu je brala svatovske misli: O, kaj je nama do vaše družine in senčnice, ko nama prekipeva srce in hrepeni po skriti in samodrugji samoti!

»Dušica...!« je gorelo v njegovem pogledu.

»Ljubček...!« se je zahotelo njenemu vzdihu.

»Ali razumeš, kraljična...?« je stalo na njegovem radostnem licu.

»Moj... moj...!« je sevalo iz njenih srnjih oči.

»Kdaj se spet vidiva?« je vprašal in je rdel.

»Poslušaj svoje srce in boš vedel...«, je dihnila in se ga je skrivaj doteknila s komolcem.

»O...!«

»Na mesečnih žarkih bodo hitele k tebi vse moje misli.«

»In ti bodo prinesle moje presrečno srce...«

»... ki ga ne vrnem vso to lepo noč.«

»Ali res, presladka moja kraljična?«

»Moj edini...«

Še bi bila šepetala, še bi bile vriskale in gorele oči; ali ura je že udarila, izletniki so trčili poslednjikrat.

Jerin je spremil Pavlo in nadučitelja. Ob slovesu je šel z očmi proti visokemu mesecu in je pogledal kraljično, ki ga je, trenivši z radostnimi očmi proti šolskemu vrtu, spretno razumela. —

Doma je Jerin slonel ob oknu svoje tihe sobice in je gledal po dolini.

Na vedrem nebu so sijale milijonske zvezde in so nemirno trepetale in mežikale iz neizmerne dalje. Morda bi bile rade doглеdale in spoznale ono sanjavomhko lepoto, ki je v širokem objemu tihotno božala svetlo noč?

Drhteč poletni večer je dehtel v rosnih detelji in zmagoslavno pel z veselimi črički in lahkomiselnimi kobilicami v veli travi na prisojnem gričku za vasjo.

Srečni, blagoslovljeni božji dan je imel čudovit, lep in sanjav večer, ki je bil vreden mlade ljubezni.

Izvoljenec božji je gledal in se je tresel od radosti in sreče. Trezni pomisleki, ki so mu segali v sladko domišljijo, so se morali umikati nežnemu hrepenenju.

Gosta mesečina se je zibala na komaj vidni meglici, ki je plaho žehetela iz snivajočega polja, in se je lomila v drobni rosi.

Na dolgem svetlem traku se je naenkrat pripeljala bela roka in mu je sladkobolestno segla v prsi. Po vsem telesu mu je vroče zadrhtelo, bela roka je silno stisnila njegovo koprneče srce, počasi je izdrsnila iz prsi na srebrni trak in je veselo bežala s trepetajočim vročim plenom med drobnimi prsti...

Za njo je planil moker, plamteč pogled in je radostno dosegel belo vasovavko...

Iz njegovega srca, drhtečega in hrepenječega, je gorel čist plamen, čigar silni žar se je širil in dotikal samih zvezd, ki so se topile in ugašale v silni luči, potegnjeni od visokih in neskončnih nebes pa dol pred koprnečo Pavlo. —

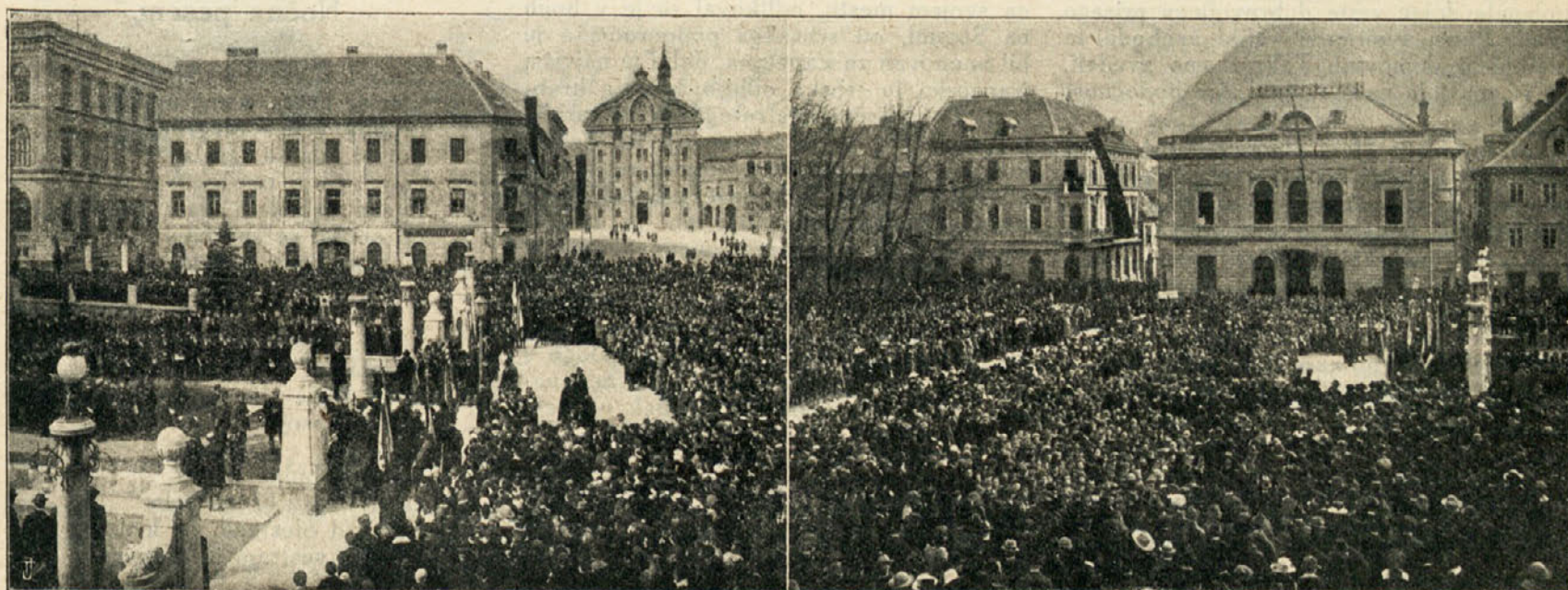
Ko je tisti večer Pavla stopila v svojo sobo in prižgala luč, je obstala in se je začudila. Zdelo se ji je kakor v svetišču ob novi maši. Do zdaj tako puste, žalostne in gole stene so živele in se svetile. Nad posteljo in iz poredno skrivajočih se kotov so se smehljali debelolčni in okrogloudi bogci; izpod stropa so se trepetaje spuščali, sedali so ji na ramena, za tilnik in ji šepetali sladke besede, nežne obete... Kakor lepo ubrane strune ki se milozvočno zgamejo ob svoji uri, ji je sladko pelo v ušesih in visoko odmevalo v srcu, ljubezni in dočakanane sreče polnem... V sladkem nemiru, v prijetno groznicavem drgetu široko pijanih živcev ji je bilo srce do labodjebelega grla. Še nikoli ni čutila toliko praznične radosti kakor ta večer, ko se je vesela duša v hrepenenju nežno ustavila in se trudno naslonila ob veliko dušo vse zahtevajoče in vse dajajoče neskončne ljubezni...

Utrnila je luč in je stopila k oknu. Iz srebrne noči je velo silno molčanje živega, pisanega sna. Nekje daleč je zaukal zdrav in vesel vasovavec. Njegov koprneči vrisk je bil kakor močan, ubran zvok rahle pesmi...

(Dalje prihodajč.)

Žalna manifestacija v Ljubljani 20. marca 1921.

Fotogr. H. Hibser.

(iz vzhodne strani)

Pogled na množico na Kongresnem trgu.

(iz zapadne strani)

VITOMIR F. JELENC:

Jugoslovansko dobrovoljstvo.

II.

Zgodovina jugoslovanskega dobrovoljstva je odprta knjiga od začetka dobrovoljskega pokreta, ona je dokaz nesebične požrtvovalnosti, skrajnega idealizma in trdne vere.

Ideja dobrovoljstva, dobrovoljska volja je obenem tudi začetek dobrovoljstva; zato je naše dobrovoljstvo v svojem bistvu, v svojih ciljih v vsem različno od onega dobrovoljstva, ki smo bili navajeni nanj iz pripovedovanj o raznih tujskih legijah, dobrovoljskih ekspedicijah. Naše dobrovoljstvo ni posledica trenutnega razpoloženja, izraza simpatij ali nepremišljenega navdušenja, naše dobrovoljstvo, porojeno v suženjstvu, je nosilo v prvem svojem početku obilježje borbe za osvobojenje, naši dobrovoljci od prvega začetka sem niso bili pustolovci, ki bi se vdinjali v tuje vojske, da bi se borili za kolonialne interese tujih držav, naši dobrovoljci so zrl v bodočnost, njih delo je bilo delo za bodočnost, nastopajoča pokolenja.

Začetek dobrovoljstva je tudi začetek naše borbe za osvobojenje.

Ko je v sedemdesetih letih vstala hercegovaška raja, ko se je začela borba, ki jo je zamislil v Srbiji veliki vožd, takrat je dobrovoljec Petar Mrkonjić zbral svoje sokole, da poleti na pomoč borcem za osvobojenje. Klic velikega dobrovoljca Mrkonjića je segel tudi med nas; še danes živi med nami priča te velike borbe za osvobojenje, naš prvi slovenski dobrovoljec Janko Vukasović.

Iz turškega suženjstva je prešla Herceg-Bosna v novo avstrijsko suženjstvo, a to je bilo dovolj, da ideja dobrovoljstva ni zaspala, živela je naprej, prenašala se je iz pokolenja v pokolenje, dokler ni stopila pred evropsko javnost posebljena v legijah jugoslovanskih dobrovoljcev v svetovni vojni na vseh bojiščih. Istotako kot je suženjstvo hercegovaške raje priklicalo dobrovoljce, tako je tudi suženjstvo macedonske raje oživotvorilo četniško akcijo

in organizacijo v Macedoniji in Stari Srbiji. Naša javnost je poznala četnike in njih četo vanje le iz avstrijskih in turških poročil ter opisov, slikali so nam jih kot razboj nike in hajduke, zato nismo poznali idej nih motivov mož, ki so žrtvovali svoje življenje svobodi svojih bratov.

Vodstvo četniške akcije so prevzeli zvečine inteligenti iz Macedonije in to učitelji in dijaki, ki so odhajali na četo vanje, ki so organizirali čete, ki so ščitile brezpravno prebivalstvo pred turškim, albanskim in bolgarskim nasiljem. V Srbiji so se ustanavljala društva, ki so materielno in moralno podpirala četniško akcijo.

Aneksijska kriza je dala četniškemu pokretu nove vidike, takrat se je videlo, da pride do vojne za osvobojenje preko Save in Drine, zato se je začelo z organizacijo poverjeništev povsod, kjer so bili ljudje, ki so imeli vero v bodočnost našega naroda.

Izbruh balkanske vojne je dokazal, da je dobrovoljska misel našla svoje pravo mesto v srcih onih, ki so jo razumeli prav. Balkanska vojna je bila prva epizoda velike borbe za osvobojenje, trenotek za udeležitev dobrovoljske ideje. In res, še preden so zazvonili po Srbiji zvonovi, ki so klicali narod pod orožje, so bili v Belgradu dobrovoljci, ki so stopali v četniške odrede. Omladinci iz vseh strani naše domovine so stopali pod orožje, ker so vedeli, da je boj s Turki začetek borbe za osvobojenje vsega našega naroda. V srbski, črnogorski in bolgarski vojski so bili naši dobrovoljci, bili so v najrazličnejših komitskih odredih, bili v raznih službah, kjer so po svojih močeh pomagali do velike zmage.

Po zmagonosno končanih balkanskih vojnah so se začele priprave za novi odločilni boj. Vedeli smo, da stojimo pred velikimi dogodki, pripravljali smo se, organizirali svojo akcijo. Bili so to dnevi dela in velikih žrtev.

Prišel je usodepolni Vidov dan 1. 1914. Dobrovoljska organizacija je takrat prvič pokazala, da je sprejela na sebe veliko nalogo, da pokaže svojo dobrovoljsko voljo in odpre oči vsem, ki niso verjeli v njo. Z ognjevitostjo naglico so si sledili dogodki, in v oni noči, ko so od zemunske strani zagrmeli prvi topovi, ko so začele padati na Belgrad prve granate, je stopilo v življe-

nje naše veliko delo. Kot iz zemlje izteptani so hiteli na savsko obalo dobrovoljci in v družbi s srbsko vojsko sprejeli svoj krvavi krst.

Od vseh strani so prihajali dobrovoljci, povsod so bili v prvem trenutku na svojem mestu; ko se je v Belgradu formirala odbrana Belgrada, se je takoj ustanovil dobrovoljski odred, ki je vztrajal do zadnjega trenutka na svojem mestu; pa tudi po vseh drugih bojiščih so bili dobrovoljci razdeljeni v redno vojsko ali pa v dobrovoljske odrede.

To je bil začetek sistematičnega dobrovoljstva v Srbiji.

Po velikem avstrijskem porazu na Rudniku, kjer je bila razbita avstrijska armada, kjer je srbska vojska proslavila za večne čase svoje ime, so se naenkrat napolnila ujetniška taborišča z našimi rojaki.

Videli smo žalostno usodo teh zapeljancev, videli, kako so gnali na klavnico naše ljudi, kako so jih vodili v borbo proti bratom, zato smo dobrovoljci prevzeli akcijo, da rešimo te ljudi, da jim odpremo oči.

Hodili smo od taborišča do taborišča, zbirali smo svoje ljudi; težko je bilo to naše delo, spoznali smo, kako globoko se je zajedla našim ljudem v dušo avstrijsčina. Razgovarjali smo se z njimi, poučevali jih, ali v začetku je šlo počasi, prvi, ki so nas razumeli, so bili Vojvodinci. Spominjam se onega dne, ko so se zbrali vojvodinski ujetniki na dvorišču velike niške vojašnice, ko so pometali raz svoje kape zunanje znake svojega suženjstva, rozete, in izjavili, da stopajo v srbsko vojsko. Vojvodincem so sledili Bosanci in Dalmatinci.

Slovenskih ujetnikov je bilo takrat v Srbiji malo, a še to večinoma starejši ljudje, zato tudi število dobrovoljcev iz Slovenije ni bilo veliko, ali vendarle častno.

Iz vseh taborišč so prihajala vesela poročila, da naše delo napreduje, vedno večje in večje je bilo število dobrovoljcev. Bili smo ponosni na svoje delo, ko smo videli odhajati na svoja mesta včerajšnje ujetnike, danes svobodne borce.

Zmagala je ideja dobrovoljstva v vsem svojem obsegu, zmagala velika misel naše velike vere v našo svobodo. Pomnožile so

se naše vrste, nov duh je prišel med nas... svečanostni so bili trenotki, ko so polagale dolge vrste dobrovoljcev prisego kralju Petru, svoji novi, veliki, svobodni in ujedinjeni domovini. Takrat smo zvedeli, da je zmagala naša volja, da je bodočnost naša.

Ker je bilo število jugoslovanskih dobrovoljcev od dne do dne večje, je bilo nemogoče, da se isti formirajo v dobrovoljske odrede, temveč so se morali razdeliti v ostalo srbsko vojsko. V prvi vrsti je prišlo tu v poštevo orožništvo in obmejne čete, kakor tudi kadrovske edinice. Skoro vse orožniške komande so bile izpopolnjene z dobrovoljci, ravnotako pogranične čete, a največji del dobrovoljcev je bil uvrščen v kadrovske polke, ki so takrat stali ob albanski in bolgarski meji. Formiral se je pa tudi samostojen dobrovoljski odred, ki mu je poveljeval znani vojvoda Vuk, podpolkovnik Vojislav Popović. Ta dobrovoljski odred je delal za časa evakuacije Srbije leta 1915 prave čudeže junaštva, bil je na vseh bojiščih, zadrževal je do zadnjega trenotka napade Bolgarov; velike so bile žrtve, ki jih je žrtvoval ta odred, a njegovo ime ostane zapisano v zgodovini jugoslovanskega dobrovoljstva z neizbrisnimi besedami. Pa tudi v vseh ostalih komitskih odredih so bili zastopani dobrovoljci najčastnejše, bili so v odredu Voje Tankosića, vojvode Dule; pa tudi v starih macedonskih komitskih odredih pod poveljstvom znanih komitskih vojvod Dovezenskega, Babunskega, Vasilija Veleškega in drugih je bilo mnogo dobrovoljcev.

Kakor sem že omenil, je dala največji kontingent dobrovoljcev Vojvodina, za njim Bosna, potem pa Hrvatska in Slovenija. Na tem mestu moram posebno poudariti vlogo, ki so jo igrali naši severni bratje Čehi. Ne samo na bojišču, kjer so iskali vsako priliko, da zapuste avstrijske vrste, da s svojo pasivnostjo onemogočijo marsikatero načrte avstrijskega glavnega poveljstva, Čehi so bili povsod prvi, kjer je šlo za to, da se v avstrijske vrste vnese nezadovoljstvo, defetizem. Slavna srbska zmagà na Cer-planini je izsledila radi pasivnosti in rezistence čeških polkov, ki so onemogočili vsako manevriranje avstrijskih rezerv. Celi češki polki pod polnim orožjem, z godbo in zastavami so prešli na srbsko stran in sam zmagovalec na Ceru, vojvoda Stepa Stepanović, je izjavil, da je zmagal na Ceru s pomočjo čeških polkov. Pa tudi v zarobljeniških taboriščih Čehi niso ostali ravnodušni; kakor hitro so se začeli zbirati jugoslovanski dobrovoljci, so organizirali tudi Čehi svoje ljudi, razdelili jih po raznih komandah, pošiljali jih v dobrovoljske odrede in redno vojsko, tako da je bil češki narod častno zastopan v vrstah jugoslovanskih dobrovoljcev. Glavni organizator čeških dobrovoljcev je bil mlad uradnik filiale češke »Živnostenske banke« na Dunaju, Pražan Jiří Jelinek, ki pa ni dokazal svoje razumevanje za našo stvar samo z organizatoričnim delom, ampak tudi s svojo krvjo. Kot komandir čete dobrovoljskega odreda na Vlasnici je do zadnjega trenotka branil položaj, dokler ga niso ranjenega odnesli z bojišča; toda on ni hotel zaostati, bolan in ranjen je prešel Albanijo in bil med prvimi, ki so šli z Vukovim odredom na solunsko fronto. V krvavih bojih na Gruniškem visu je bil Jiří prvi med junaki, ki so pripomogli do veličastne zmage. Tik pred ciljem je bil Jiří zopet nevarno ranjen, dolgo časa ni okrevaj, a ko mu rana ni bila niti zaceljena, je sledil klicu svoje domovine, ki je

formirala v Franciji svoje češke legije. Tudi na francoski fronti je bil Jiří junak na svojem mestu, odlikoval se je v bojih na Sommi, od srbskega podporočnika je bil imenovan za kapetana, dobil je najvišja francoska in srbska odlikovanja za hrabrost. Po polomu avstro-ogrške monarhije je peljal Jiří svoje legijonarje na Češko, kjer ni poznal odmora; komaj se je pozdravil s svojimi, že je odšel na madžarsko fronto. Češka domovina mu je izrekla svoje najvišje priznanje, imenovala ga je za podpolkovnika in poveljnika divizije. Tudi v svoji domovini, na braniku pravic svojega naroda, je bil Jiří na svojem mestu in zapečatil je svojo življensko nalogo s svojo junaško smrtjo. V nekem nočnem napadu je padel junak Jiří Jelinek na čelu svoje divizije.

Naj bodo te kratke vrstice v spomin velikemu našemu prijatelju, junaku in dobrovoljcu Jiří Jelineku.

(Dalje.)

Cvetko Golar:

Nočna pesem.

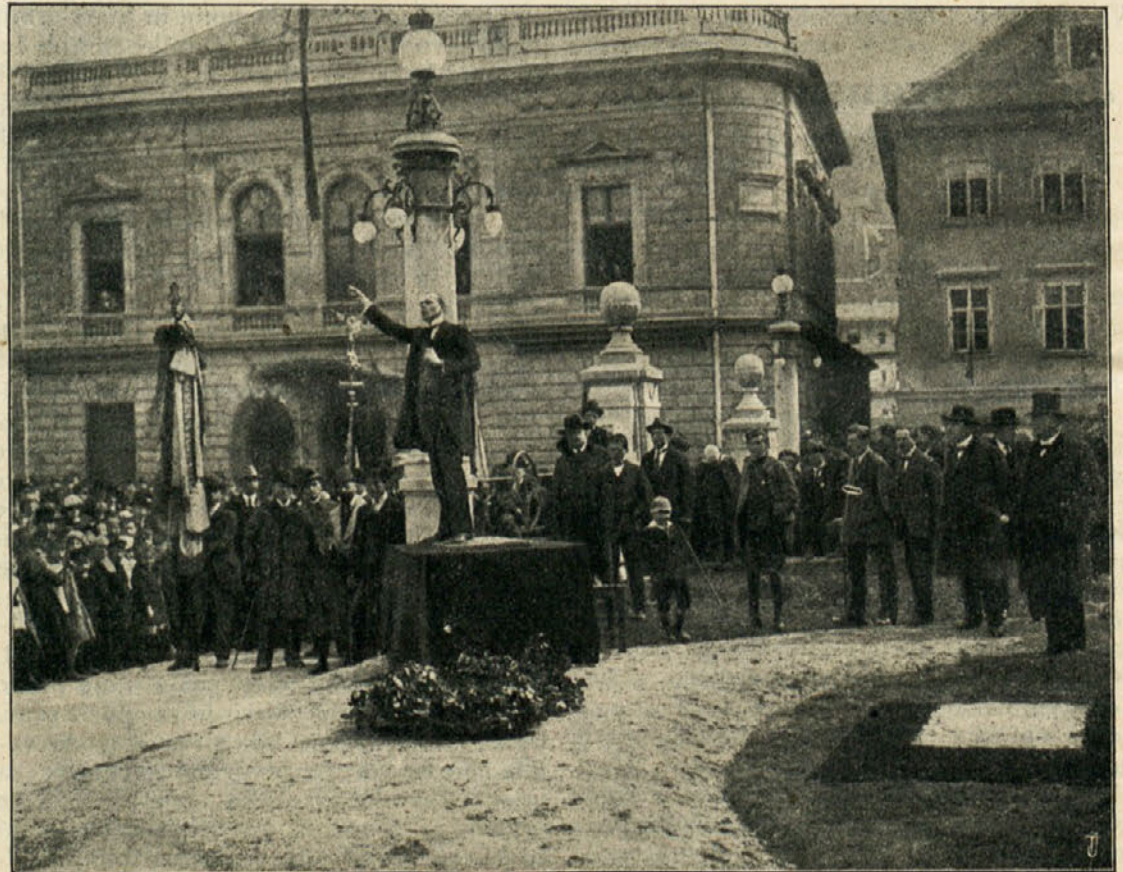
Luna laz je razsijala,
kjer se bréza v noč utrinja,
drobne vejice razgrinja,
kot bi vila se česala.

Zvezd nebeških zlata čeda
po oboku se sprehaja
in zamišljeno iz raja
daljno sestro, brezno gleda,

ki od hladnih ros oblita
na planini jasni sanja
in od tajne vile tanja
v šal prosojen je zavita.

Ko srce bolno umira,
zastrmiva z brezo belo
v zvezd blestečih se krdelo,
k tihim sestram iz vseмира.

Žalna manifestacija v Ljubljani.

Dobrovoljec Šlajmer govori tisočglavi množici.

Fo'ogr. H. Hibšer.

V nedeljo, 20. marca, je bila na pobudo Jadranskega zbora pred deželnim dvorcem, sedaj našim slovenskim vseučiliščem, velika žalna manifestacija proti aneksiji našega jugoslovanskega ozemlja, ki so jo ta dan tako bombastično proslavljali na zasedenem ozemlju, zlasti v Trstu. S stisnjenimi pestmi in z globoko tužo v srcu, toda odločen in neomajen je ta dan naš narod na zasužnjenem ozemlju tam doli ob sinji Adriji gledal, kako njegovi tlačitelji praznujejo aneksijo njegove zemlje po Italiji.

Morje italijanskih trobojnic je 20. marca valovalo ob našem Jadranu. V uedinjeni, toda okrnjeni domovini Jugoslaviji pa so žalne zastave dajale zunanjšega izraza notranji boli. Po vsej državi so se ta dan prirejale žalne manifestacije kot odgovor na hrupno veselje zmagovalcev tam doli ob našem morju.

Ljubljana si je nadela žalno obleko. Tužovala je nad izgubljenimi brati. — Pred mnogimi tisoči ljubljanskega prebivalstva in vse šolske mladine, akademiki, dobrovoljci itd., po večini v žalnih oblekah, so s črno prevlečenega odra pred našo univerzo govorniki — dr. Rožič, poslanec Brandner, dobrovoljec Šlajmer in akademik Ude — dali iz-

raza notranji boli vsega jugoslovanskega naroda. Spričo krvaveče ranè, ki nam jo je zasekal italijanski »sacro egoismo«, so v imenu vsega jugoslovanskega slovesno prisegli, da se bo naš narod z vsemi silami oprijel osvobodilnega dela, ki obstoja v tem, da se popolnoma konsolidiramo, da postanemo delaven narod, ki pokaže svetu, da smo kulturni in napredni, da znamo ceniti svojo svobodo in da se je tudi zavedamo. Te misli nam morajo biti vodilna zvezda, le na ta način bomo pripravili pot za končno združitve vseh bratov v skupno domovino. — Pri tej priliki se je pred deželnim dvorcem položila spominska plošča z napisom »20. III. 1921 — Zasedenemu ozemlju« na mesto, kjer bo kasneje stal spomenik kot protest proti aneksiji naših pokrajin. Deputacija »Kola jugoslovanskih sester«, ki se je ta dan ustanovilo, je v žalnih oblekah položila na spominsko ploščo venec s črnimi trakovi. Mogočno so k nebu valovili akordi Haiderihove pesmi »Morje adrijsko« in naših narodnih himen, ki so jih zapela združena ljubljanska pevska društva, s čimer je bila tiha, ali pomembna manifestacija končana.

Enake žalne manifestacije so se vršile tudi drugod po Sloveniji, tako posebno v Mariboru, pa tudi v drugih mestih naše države.

RADO MURNIK:

(Ilustriral S. Šantel.)

Ženini naše Koprnele

Četrți ženin!

Halo, naša Koprnela ima že četrtega ženina!

Ko se je gospod Gimpl odpeljal na fronto, da bi tam na telefon poslušal, kako šota cvete, je nekaj časa žalovala, potem pa se je zaročila z našim novim stanovalcem, ki je Mažar. Z njim se je šla večkrat izprehajati in jaz sem morala z obema hoditi kot angel varuh. Koprnela je, zopet vesela nevesta v devetih nebesih!

Zunaj napreduje pomlad. Blagoglasni vrabci čivkajo veličastno na strehah. Metulji in muhe letajo veselo po zraku, ker se jim ni bati preteče draginje. Češnje so naprodaj. Kanacije diše. Žabe pojo. Naša muca ima pet nezakonskih otrok srednjega spola. Njih oče je naš črni maček. Mucka živi zdaj ločeno od svojega soproga, ker se boji, da bi ji požrl mlade, posebno letos, ko je meso tako drago!

Mažarji so divji narod, ki živi o popriki in golašu. Prej so bili Peslajnarji. O praznikih in nedeljah, kadar hočejo jesti kaj boljšega, denejo sirov zrezek v papirju na konja in jahajo potem na izprehod tako dolgo, da je zrezek mehak. Potem ga potresejo s popriko in ga snejo s papirjem vred. Naš gospod Mažar pa ni tako divji, ker je že ukročen. Vedno je vesel in živahen. Gospod Mažar ima močne mustafe, na koncih so pa tako tanke kakor nit. Služil je pri huzarjih in ima od ježe čisto krive noge kakor črka O. V kratkem je naučil našega Pufija, da mu skače skozi te krive noge kakor skozi obroč.

Na vojski je jahal, pa je peš pribežal domov, ker mu je konj poginil. Sovražnik je streljal za njim. Toda gospod Mažar je bežal tako hitro, da je bilo vse streljanje bob ob steno. Tekel je tako urno, da je izgubil oba podplata tam nekje ob srbski meji, kjer menda še danes počivata v miru.

Gospod Mažar dobiva mnogo pisem. Striček Nande sumi, da dela popragando za take ljudi, ki hočejo brez dela dobro živeti. Nemški govori jako čudno, slovenski pa nič.

Najnovejši Koprnelin ženin misli, da so Mažari prvi narod na svetu. Potem bi

bila Adam in Eva oba Peslajnarja! Gospod Mažar bi dobil v našem razredu trojko v veronauku in še izključili bi ga, ker oznanjuje krivo vero. Koprneli pa je to vse eno, samo da ima zopet ženina! Taka je!

Včeraj je rekla nekako tako-le: Dober je ženin, pa če ga Pufi na repu prinese!

Naša Koprnela ga pihne, kar se da! Zdaj je navdušena Mažarka! Pravi, da so Mažari viteški narod. Neprenehoma se uči z ženinom mažarski. Pogledala sem njen zvezek. Nekatero mažarske besede so čisto take kakor naše, n. pr. testo, bob, seno, kovač, sito, kolač, potok. Nekatero pa so skoraj take kakor naše, n. pr. golomb, biko, čitertek, pentek, sombot itd. To je najboljši dokaz, da pri babilonski zmešnjavi ni bilo vse v redu!

Nekega dne smo šli vsi skupaj na kmete. Ko smo potovali približno 50 kilometrov, smo prišli v gostilnico. Tam smo jedli in pili. Tam je bilo tudi kegljišče. Šli smo kegljat. Naša Koprnela je delala same planke. Mama in jaz tudi. Gospod Mažar je nam damam zmeraj podajal kroglo.

Mama je rekla: To je kavalir!

Ko je začel gospod Mažar kegljati, je planil Pufi med njegovimi krivimi nogami

za kroglo, ker je mislil, da je mucka. Hotel jo je ujeti in pomrcvariti. Zato ga je papa privezal k naši mizi.

Kadar je kegljal gospod Mažar v polne, jih je padlo vselej vseh devet! Fant, ki nam je postavljal, je od veselja poskakoval, ker je dobil za to toliko častne nagrade. Stricu Nandetu pa se je to čudno zdelo. Šel je skrivaj gledat. Videl je, kako je fant s konjsko žimo potegnil vseh devet na tla! Takoj je zgrabil hudodelnika za ušesa. Nato se je fantek drl. Potem je stricu obljubil, da ne bo več.

Kmalu potem pa je nalašč vrgel kroglo tako, da ni tekla po žlebu, ampak kar po tleh k nam nazaj. Pritekla je ravno mimo Pufija. Komaj jo je Pufi zagledal, je zalajal in kakor obseden skočil za njo s tako silo, da je potegnil mizo za seboj in jo prevrnil.

Nato je bil velik polom! Vino in pivo se je razlilo. Na tleh so ležala jedila in če-

pinje v razvalinah! Zato je bil Pufi grajan in tepen. Striček Nande je rekel, da zato škoda ne bo nič manjša. Gospod Mažar pa se je tako smejal, da kar ni mogel nehati. Potem je od veselja zaplesal čardaš. Rekel

je, da bo vse plačal on. Papa naj mu posodi, ker nima toliko pri sebi.

Mama je zopet rekla: Vidite, to je kavalir!

Potem smo nehali kegljati in se obrnili proti domu. Koprnela in Mažar sta hodila bolj zadaj. Ču je poljubljal na glas. Neprenehoma sem slišala: Cmok! Cmok! Cmok! To se mi je zdelo grozno neumno. Koprnela pa je kihala, ker so jo žgačkale njegove špičaste mustafe. Taki so ženini. Kaj hočemo?

Kmalu potem je gospod Mažar odpotoval domov v Budimpešto. Čez nekaj dni se je vrnil. S sabo je prinesel dva kovčega.

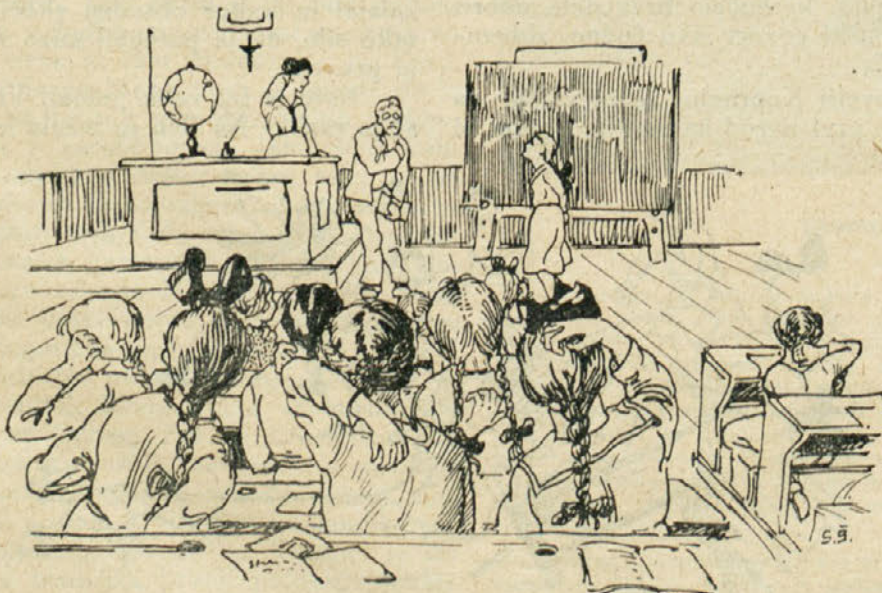

V prvem so bile uši, v drugem pa stenice.

Hotela sem si narediti v teh žalostnih časih malo zabave! Nalovila sem stenic in uši v škatico in jih jutraj v šoli skrivaj izpustila v zlato svobodo. Najlepše sem iztresla pri mizi naše puste gospodične učiteljice.

Potem sem mirno čakala, da so se nežne živalce razkropile na vse strani. Sedela sem tako mirno kakor še nikoli, in čakala, kaj bo!

Imeli smo ravno nemško uro. Učiteljica je po svoji stari navadi prodajala sitnost. Nekaj časa ni bilo nič.

Kmalu pa se je začela praskati součenka v klopi pred mano. Tudi mene je začelo srbeti. Nekoliko pozneje so se drgnile tudi druge součenke po glavi, po koljenih, po pljuzinji, po stegnu in koder je katero srbelo.

Gospodična učiteljica je godrnjala nejevoljno: Kaj se pa tako praskate? To ni lepo! To se ne spodobi! Mirno!

Mi otroci smo se nekaj časa premagovali, potem pa smo se zopet marljivo praskali, ker nas je tako presneto žgačkalo!

Učiteljica je ukazala strogo: Obnašajte se dostojno! Kaj pa poreče gospod ravnatelj, ki pride danes k nam, če se boste vedle tako nerodno!

Pa to ni nič pomagalo. Nazadnje se je praskal ves razred z učiteljico vred! Po sobi je dišalo zoprno.

Komaj je izgovorila, že je prišel gospod ravnatelj, ki je bil radoveden, če smo se naučili že kaj bolje nemški. Nehale smo se praskati in smo se samo zvijale. Tudi učiteljica se je zvijala in premikala.

Na šolskem globusu je lezla velika stenica po Srednji Evropi. Potovala je naravnost čez Atlantsko morje in po Severni Ameriki v daljne tuje kraje.

Gospod ravnatelj je ni videl. Gledal nas je debelo in vprašal: Zakaj niste mirne? To je grdo! To mi ni povšečil!

Ne dolgo potem pa se je sam srdito popraskal po hrbtu. Zdaj smo se praskali vsi, kar nas je bilo v razredu! Kaj takega še ni bilo v šoli! To bi bilo nekaj lepega za kino!

Takrat je pripotovala tista stenica na globusu iz daljne Azije čez hribe in doline srečno zopet v Evropo domov. V par minutah je dovršila potovanje okoli in okoli sveta.

Ko jo je gospod ravnatelj zagledal, je takoj vedel, kaj je! Nemudoma nas je vse spodil domov. En dan ni bilo nič šole, da bi se iznebili lazic. Dobro se mi je posrečilo! Rada bi bila pomagala še drugim razredom, da bi imeli malo več prosto, pa se nisem upala.

Tudi doma so se razlezle drobne živalice po vsem stanovanju. Mama je bila strašno huda! Stokala je: Kako bomo to nesnago spet odpravili? Oh, oh!

Vsa jezna je očitala gospodu Mažarju: Kaj ste nam prinesli to golazen! Pustili bi bili mažarske uši in stenice doma!

Gospod Mažar pa je mirno odgovoril: Nič ne de, milostiva! Saj tam jih imamo še dosti!

To pa je mamico tako razkačilo, da mu je odpovedala stanovanje. Gospod Mažar je gledal kakor bi moral za kazen sedeti na bodeči žični ograji!

dar enkrat ima moja obrekovana in preganjana nedolžnost mir. Kakor vidim, se mi obeta boljša prihodnost!

Gospod Mažar je precej odpotoval. S sabo je vzel Koprnelino zlato uro in verižico za spomin. Zmeraj je trdil, da ima resne namene. Taki so bili torej njegovi nameni, da je pouzmal urico!

Kdo bi si bil mislil kaj takega? Jaz tudi ne!

Vida,

pisateljica in učenka,
Ljubljana, v naglici.

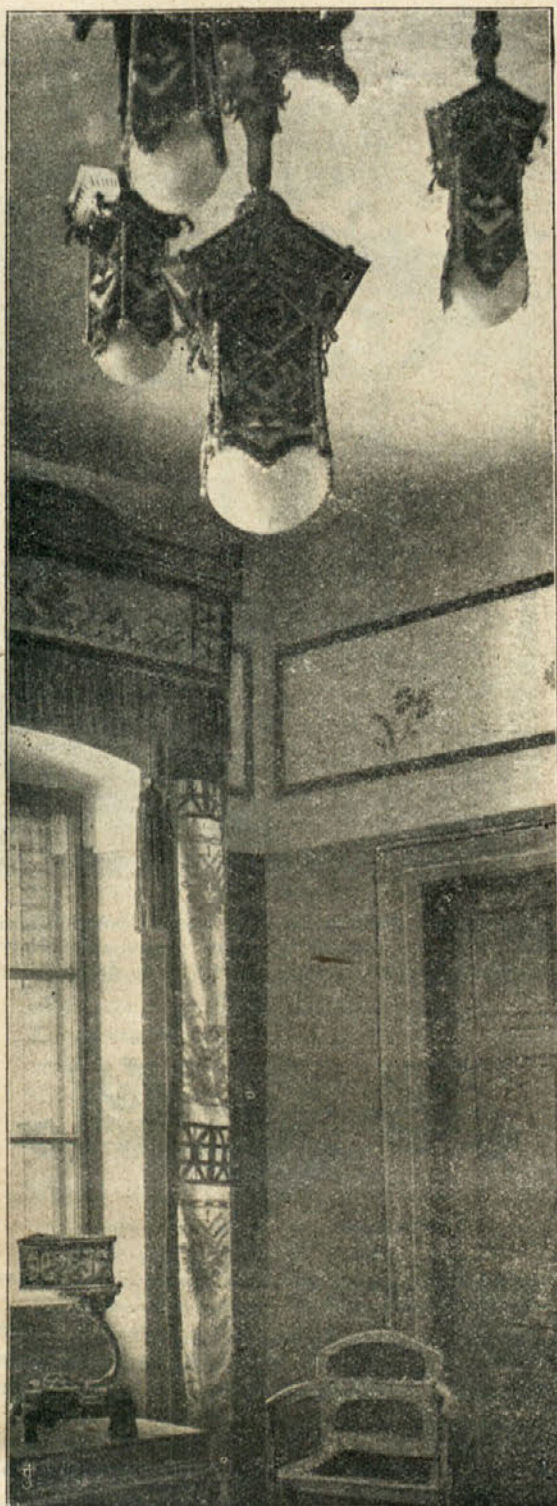
DRAGOTIN INKIOSTRI, narodni slikar:

Kapital in delo.

II.

Smatram za potrebno, takoj začetkoma ugotoviti razliko, ki obstoja med dekorativno in »prilagojevano« (primenjeno) umetnostjo, kakor se dekorativna umetnost napačno nazivlje. Kvečjemu bi se moglo reči: umetnost, ki se razvija obrtnim potom. Ta jezikovna razlika ni brez pomena, kakor bi se to zdelo na prvi pogled. Mnogo let, vso polovico prošlega stoletja, je bila dekorativna umetnost udušena in zmaličena po mašinskih proizvodih. Do te dobe je dekorativna umetnost cvetela bujna še od davnih davnin. Ko pa je bil izumljen stroj, je spačil umetnost in pokvaril okus. Stroj je zamenil umetnika. Tedaj je bilo upravičeno govoriti o prilagojevanju umetnosti. Temu nesrečnemu širjenju slabega okusa so se prvi uprli Angleži, katere so vodile ideje Johna Ruskina. Zadnja leta XIX. stoletja se je ustanovilo več krožkov mladih umetnikov in novih modernih šol z željo, da ožive dekorativno umetnost, da približajo umetnost življenju. Tedaj je bilo videti umetnike, katere je poprej zastiral sebičen sen čiste umetnosti, kako so posegli po najnavadnejšem orodju, potrebnem vsakdanem življenju, da ga s svojo fantazijo in genialnostjo optementijo in olepšajo. Zgradile so se delavnice, osnovala so se umetniško-obrtniška društva, izšle so novine za novo umetniško ero in na mnogih svetovnih razstavah je bilo videti zdrave plodove novega umetniškega pokreta. In zgodovina umetnosti je beležila mnogo imen umetnikov, ki so dosegli priznanje sveta, trudeč se na tem obnavljanju, goječ to novo steblo na polju umetniške lepote. Njihove težnje in želje so bile, dati svoj slog vsakdo za svoj narod novemu stoletju.

Sprva je ta pokret naletel na odpor plitvih hvaliteljev prošlih časov, a se je vendar polagoma uveljavljal tam, kjer je našel ugodno in pripravno polje. Neverjetni in skeptični duhovi so morali ukloniti glave in napočil je čas osvobojenja od zastarelih akademskih verig. Vsak umetnik je mogel svobodno dihati in dati duška svojim narodnim težnjam. Pred zgoraj omenjenimi razstavami ni nobena izložba dekorativne umetnosti predstavljala take obilice umetniške genialnosti, aristokratskega ravnotežja in take sladkosti oblik. Ni bilo vse odobravanja vredno, niti popolnoma zrelo, a tudi v neobičajnosti in nezrelosti se je kazala tolika količina duha in uma, da se je bilo nadejati lepih bodočih uspehov. In uspeh ni izostal. Rusija, Norveška, Švedska, Belgija,

D. Inkiostri: Motivi sobe s svetiljko in zavese. Delo iz leta 1918. Motivi zavese, ki je izvršena iz močnega blaga (panama), so slikani v barvah. Motivi so srbski.

da ne omenjam drugih držav, so nam obilno in jasno dokazovale, kako je mogoče delati na snovanju svojega narodnega, modernega sloga, ako se sklada ustvarja-joča genialnost s skladnostjo in tradicijo, in kako je možno doseči stalno pravo v zgodovini umetnosti.

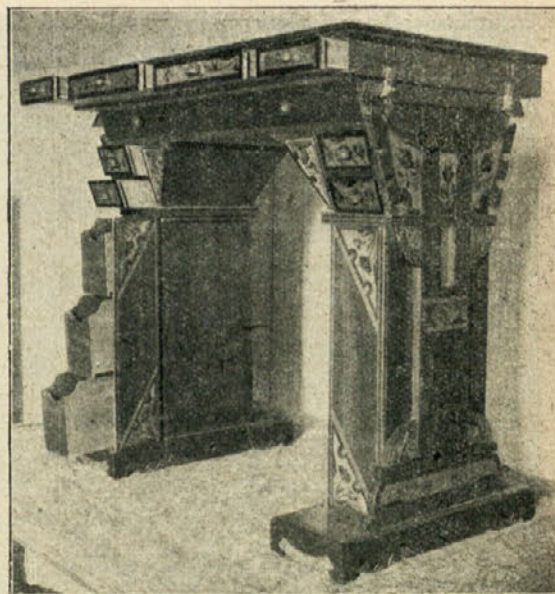
Ne bom se dolgo bavil z neuspehom slabih posnemovalcev, zlasti na Angleškem, Francoskem in Italijanskem, ki so iskali v teh novih pokretnih vse malovredne strani, najslabše namere, skratka vse, kar je bilo na nespametnejšega. Ta neuspeh nesrečnih posnemovalcev je služil in služi še dandanes nasprotnikom novega stilističnega pokreta kot podlaga in ščit za njihove napade. So ljudje, ki pri tem uživajo in ki so prepričani, da dananšnja doba, ki misli, se kreta in oblači s svojimi mislimi, pokretni in oblačili, ne more imeti svojega arhitektonskega in dekorativnega sloga in že sama zamisel, da bi kdo smel na to misliti, vliva vanje tragični strah.

V detinski dobi družbe, ko so ljudje še enostavnega duha, imajo le malo število pojmov in duševnih potreb; ko jim pozneje postopni razvoj duha očisti izvor spoznanja, se poveča tudi število pojmov, a na umetniškem polju primitivna umetnost ne zadošča, kakor je zadovoljevala čutilom poprej. Kasneje se polagoma porode narodu posamezni pozvani in izbrani duhovi, na vsak način umetniki, s podvojenimi njihovimi nazori, napreduje tudi njihova narodna umetnost ter se izpopolni do uglajenosti v vtisih, ki jih vzbujajo. Ta najvišja stopnja se smatra za vrhunec umetniške popolnosti, to je klasičnosti. Narodna bitnost, posvedočena od najprimitivnejšega posnemanja prirode, ki se je edina preživela in ostala kot potomec v spomin vsa stoletja izprememb in trzavic, mora biti na vsak način spoštovana in gojena od naslednikov, ki morajo stremeti, da jo razvijejo do njegove popolnosti. Ali pa bodo ti morali glavo ukloniti, sprejemši sramotno tujo dovršenost, in se na ta način odreči etnografskemu materialu, ki je edini resni in točni znak etniškega značaja naroda in njegovega političnega prava na del tega sveta. Ponočno opozarjam, da govorim to, ker vedno smatram, da je umetnik vzgojitelj svojega naroda, da mora globoko spoznati vsa njegova moralna in fizična svojstva v vseh njihovih raznostranostih, delati zanj ter ga soditi in mu tako zboljšati okus in zavest. Oni pa, ki se je posvetil duševnemu proučevanju svojega naroda potom njegove etnografije in tako spoznal dušo svojega naroda, more in mora soditi in lečiti njegove napake in vrline, moralne bolezni in prevare, junaštva in zločine, ki so mnogokrat tradicionalna dedščina, češče pa zunanji in neprijateljski vpliv. Da se zbere vse, kar more popisati življenje naroda, je treba človeka neobičajne moralne sile, odločnega in discipliniranega za vsak odpor. Mi takega človeka do danes nismo imeli in nimamo.

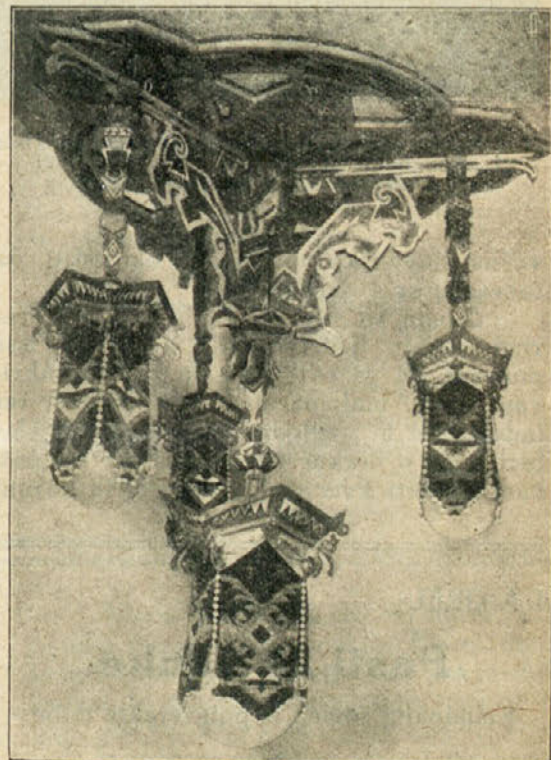
Ako bomo še nadalje tako delali, bo zgodovina beležila med največje naše madeže malomarnost proti nauku, ki bi bil toliko koristen naši kulturi, najbolj pa umetniško-obrtnemu razvoju. In kar je najhuje, vlada med nami mnenje, da je naša etnografija že znana in da je zbira-

D. Inkiostri: Stojalo za cvetlice, ura in etažera za note in knjige, komponirani leta 1917. po motivih preslice, zvanih »kistići« in »daščica«, iz Ravnih Kotara v Dalmaciji.

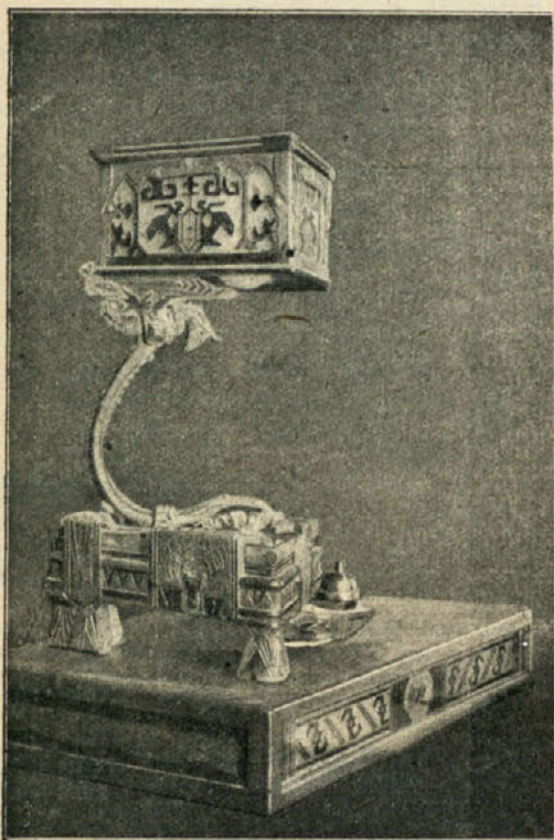

D. Inkiostri: Miza za gospo za ženska dela; komponirana leta 1917. po motivih preslice iz Like in Bosne in po posebnem načinu, po katerem vežejo lesene dele v srbskih mlinih na Donavi.

Narodni slikar D. Inkiostri: Izpodstropna svetiljka, komponirana leta 1918., iz lesa, bakra in stekla po motivih gosli in dalmatinske preslice (iz Ravnih Kotara) in po motivih dalmatinskega vezenja.

nje njenih plodov običajno igračkane. K temu pride še to, da marsikdo sprejme in oddaja za naše to, o čemer vé vsak dijak evropskih nižjih umetniških šol, da je rimsko, bizantinsko ali celo nemško. In oni naših profesorjev, ki to vedo, trdijo, da je vseeno, ker tako zahteva podnebje, skupni način življenja in ne vem še kake bedastoče. Vprašam, zakaj tega ne govore in ne trdijo Čehi, Poljaki, Rusi, Švedi, Norvežani in drugi ki žive še v neugodnejših mejnih in klimatičnih razmerah? Vprašam, zakaj naši profesorji mirno dovoljujejo, da tiskajo Mažari obsežne knjige z barvanimi slikami v divnih izdajah, kakor »A magyar nép művészete« (tiskana v Budimpešti l. 1907.), v katerih so samo slovanski motivi, hiše, noše, domače in poljedelsko orodje? To postopanje jim koristilo, ker varajo z njim svet, kakor smo videli na več razstavah pred svetovno vojno. Ves latinski in angleški svet povečava njihovo narodno umetnost in njihove umetnike, ki so se znali s tujo, po-

D. Inkiostri: Namizna svetiljka, komponirana leta 1919, po motivih dalmatinskega lesoreza iz okolice Vrlike; medeni deli so po srbskih motivih.

večini slovansko umetnostjo okoristiti, da ustvarijo svoj narodni slog.

Zaman so vse retorične laži, s katerimi varajo ljudstvo oni, ki so pri nas pozvani, da ga razsvetle, in zaman zakrivajo svojo malomarnost, nedelavnost ter indolentno in neplodno delovanje. Ti slabiči more'o, kakor čuvajo njihovi tovariši hareme, biti kvečjemu nabiralci in varuhi

etnografskih muzejev. Kdor pa hoče resno, pošteno in koristno služiti svojemu narodu, proučevajoč prostrano polje narodne etnografije v umetniško-dekorativne in arhitektonske svrhe, mora zavreči vse posnemanje in kopiranje bivših tujih dekorativnih tipov in vzorcev, prav tako tudi vse vzorce, o katerih more soditi, da so prišli iz tujine. Pridrži pa naj in ponudi umetnikom tudi najneznatnejši poskus prvobitnega izvirnega narodnega posnemanja, od teh predvsem one, ki se največ rabijo. Takih vzorcev najde vrlo malo število, pa saj jih ni treba in ne sme biti mnogo, ker so bile pač tipične in osnovne oblike zgodovinskih slogov iznajdba male množine umetnikov, mnogokrat enega samega umetnika ali ene same delavnice, katerim je bilo potrebno malo število elementov kot podlaga za ustvarjanje stilističnih oblik.

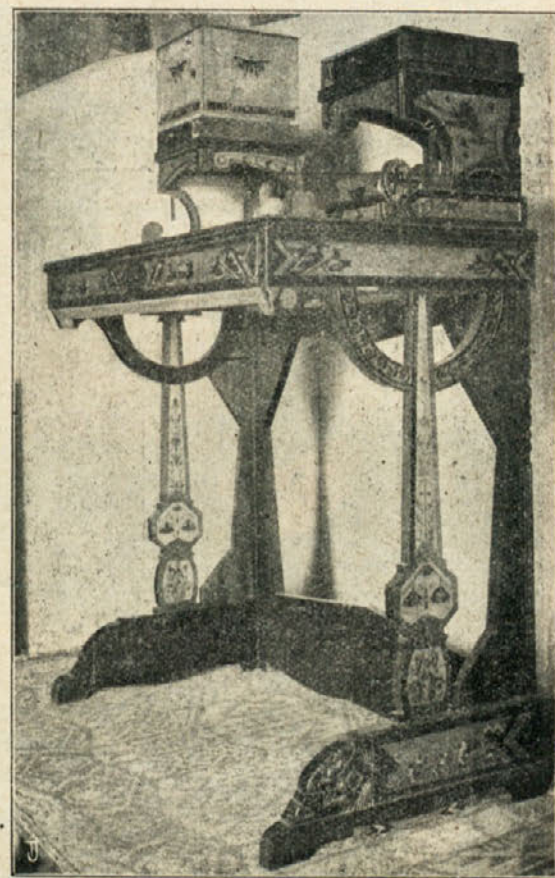
S. K.:

Znamenja.

Samozavestno les buči.
Pred smrtjo ali prerojenjem?
Čez drevje zlat oblak beži.
Plamen pomladi pred zelenjem?

Mlad orel dvignil je perot.
Da vstane ali da pogine?
Glej, že pričel je svojo pot
čez dole, čez gorá strmine.

Vzpnè pod nebó se, ali pal
pijan usode bo v nižave?
Pred slutnjo gozd je vztrepetal,
in strahoma drhtijo trave...

D. Inkiostri: Pisalna miza za gospo, komponirana leta 1917, po motivih preslice, zvane »vlasarka«, iz Stare Srbije. Detajli so vzeti iz dalmatinske etnografije.

I. Š. OREL:

Pasti in zanke.

Kriminalni roman iz polpretekle dobe.

(Dalje.)

Mardal govori s tako počasnim glasom, kakor da vsako besedo posebej uživa, in napravlja skoraj vtis, kakor da se vprav pase na osramočenju svojih gostov. Toda vsaj to mu je treba priznati: niti enkrat ju ne pogleda, in njegove oči so tako zamišljeno uprte nekam v daljo, da bi še onadva zadvomila, ali ne govori skoraj bolj sam s seboj...

Gospod Peter pa že kar ne more pričakati konca teh besed in butne zdaj v njegovo pristno ali narejeno zamišljenost:

»Torej ni nobenega upanja več?«

»I, kdo to pravi, gospod Peter?« se nasmehne Mardal. »Mogoče, da bo prav zato stvar tem bolj zanimiva... Vsekako pa morava ta dva gospoda vsaj za noč rešiti najine že nadležne družbe! Prosim, prosim gospoda, vsem nam je potreben počitek! In tudi, da v miru in samoti premislimo, kako pot nam je ubrati zdaj!«

Poslovila sta se in naglo odkorakala nazaj v mesto.

»Torej imate še nade?« je plaho zprašal Peter.

»Hm, da vam odkrito povem: ne mnogo!« je skomizgnil Mardal. »Ostanite še par dni tu in povprašajte, čim več morete! Zelo me bo zanimalo, če me potem obvestite o uspehu.«

»Kaj... kaj vi že odpotujete?« je zastokal gospod Peter skrajno prestrašen.

»Ali niste rekli, da...«

»To je že res, da sem rekel. Toda ne pozabite, kako sem rekel! Rekel sem, da grem z vami za svojo zabavo! No, če par tepcev že vnaprej vse skupaj pokvari — kaka zabava bo to? Pa se drug'e za svoj denar že bolje zabavam, nego v ti luknji.«

»Pa saj ste rekli, da vam ni za stroške...«

»Če mi ni za stroške, mi je vsaj za zabavo. Kjer se pa ne zabavam, hočem vsaj zaslužiti!«

»Oh, gospod, vi me ne smete zapustiti! Zahtevajte, kar hočete! To se pravi...«

»Hm, zahtevajte, kar hočete, to je lahko reči,« ga je Mardal naglo prekinil. »Ampak meni res ni, da bi si na ta način služil denar. Toda... hm...« je pristavil kakor omešan. »Iz vse stvari bi lahko napravila vsaj nekaj, kakor nekako stavo... Da, prav taka stava bi zadevo lahko napravila nekoliko zanimivejšo... Veste kaj, gospod Moran: staviva vsak polovico zneska, ki ga še najdeva pri morilcu!«

»Kako staviva?« je zajecjal Peter.

»Vi, da ga najdeva, jaz, da ga ne najdeva — ali kako?«

»I, saj je vseeno! Kar storiva!«

Peter hmentano dobro razume, da je to malo čudna »stvar«, to je, da hoče »nesebični« spremljevalec svojo zahtevo po nagradi obleči le v to nekoliko bolj »kavalirsko« obliko. No, oblika bi mu bila res postranska stvar — straši ga višina

zahteve... Toda, kaj naj napravi...? Ta človek je že v teh par urah pokazal, da razume več nego vsak drugi. In če ga še on zapusti — na koža naj se obrne?

Začel je torej milo prositi, naj se ljubi gospod Mardal zadovolji vsaj s četrtno.

»Naj bo tretjina!« je po kratkem pomisleku odločil Mardal in udaril Petru v iztegnjeno desnico. »In jutri na delo! Za noč pa lahko noč!«

Zakaj dospela sta bila že pred svoje prenočišče in se naglo odpravila vsak v svojo sobo.

»Ne, ni mogoče drugače!« je zamrmral Mardal, ko je bil prižgal že luč in strmél dolgo časa nepremično pred se! »In vendar je skoraj neverjetno! Da, da gre ženska za tak znesek — pa naj bo stotisoč ali še več! — tvegat ne samo izgube še bogve kolikokrat večjih zneskov in celo življenje samo, ni samo skoraj, ampak je naravnost neverjetno! Ali misli, da nam ubeži ali kaj?... No, pa kaj bi si že nočjo belil lase! Če po' de, pojde — če ne, bo potem še vedno čas, da odločimo, kako in kaj!«

Naglo se je slekel, legel in upihnil luč. —

V.

Čukov klic.

Tisti večer se je bil Apelius zopet enkrat globoko zatopil v svojega Spinozo in je zato že nekolikokrat nevoljno pogledal proti oknu, ko se je od zunaj v neenakih presledkih morda že desetič oglasil

C. G.:

Malo znana Gregorčičeva pesem.

Povodom njih 'shoda v Ljubljani dne 18. maja 1902 je S. Gregorčič posvetil slovenskim časnikarjem naslednjo pesem, ki je bila natisnjena na posebnih letakih in razdeljena med udeležnike kongresa. Da jo otmemo kot zanimivo reminiscenco pozabljivosti, jo podajemo tu svojim čitateljem:

Veliki bolnik.

Pod milim nebom
leži bolnik tu, velikán —
ne more pod okrov dvoran,
zato ihti pod milim nebom:
Krov daje mu nebeški strop —
a kdaj mu dá ga grob?
Kdaj pojdemo pač za pogrebom,
kdaj ta veliki bo pokôp,
ogromni ti bolnik?
Pokop?! Glej, pri zdravniku tu zdravnik!
Odkod je zbran nešetet njih trop?
Odkod?

S pokrajin naših od povsod —
tu »črni«, a tam onstran »beli«
zdravniki sèm so prihiteli!
Bolniku pač zaprêjo grob!
Umetnost njih velika
otmè nam dragega bolnika?
Zdravnikov res nešetet je broj,
bolnik pa bije smrtni boj —
morda izdihne, ah, takoj!
Le hipe še mu štejejo,
štejoč jih pa se smejejo...

Veliki, dragi ti bolnik,
mar kdo teh tu je res zdravnik?
Nek se me je polotil dvom,

Italijanske postojanke ob Soči z razstreljenim mostom in Sabotinom.

a kmalu rešil se ga bom:
Čuj! neko žvenketanje,
prav ko z lopatami kopanje!
Pod posteljo, se zdi, kopljó,
kaj to, kaj to pač bo?
Pod posteljo poglede vprêm,
gorje! Kaj tam zazrem?!
Bolniška postelja se širi
do tja, kjer skrajni naš mejnik...
In koplje groba se brezdina
in koplje grobna se širina
do tja, kjer neha nam očina,
kjer skrajni naš stoji mejnik...

A kdo ta grob ti koplje, širi,
Slovenstvo, dragi moj bolnik!
To bratomorni so prepiri,
ti našega propada viri!
Oj narod, dragi mučenik,
nobeden teh ni res zdravnik:
Naj bode »bel«, naj bode »črn«,
rad spravi bi te vsak pod drn;
kar šteje teh zdravnikov trop,
držán ti vsak bo — grobokop...
Bolnik, na nože naglo stopi,
in z bičem po brezsrčnem tropi!

čukov klic. Glas te živalice ima pač lastnost, da ni nikomur prijeten — še onemu ne, ki bere filozofe.

Tu se je na vratih, ki so vodile v tajinstveno Stelino sobo, začulo rahlo trkanje. S srdito kletvico je planil učenjak s svojega sedeža, spustil kar od tukaj zapaha pred vrata zunanje sobe ter hitel odpirat.

»No, kaj je, Stela?« je vprašal še dovolj prijazno, ko se je prikazalo dekletko s svečnikom v roki pred njim. Toda ta roka se je tako tresla, in krasni Stelin obraz je bil tako prepaden, da je Apelius nehote vzkliknil:

»Kaj ti je, otrok? Pa ne da se čukov in sov bojiš?«

»To ni čuk!« je resno odgovorila Stela. »To je klic, ki meni ukazuje, naj pridem odpret...«

»Tako?« je ostrmel Apelius. »Toda potem — potem res ne vem, zakaj naj — jaz svoja vrata odpiram!«

»Ne ti — jaz jih moram... Ali pa — če mi tega ne dovoliš — da grem in se ne vrnem več... Poglej, saj če bi bila hotela, bi se bila izmuznila dol in ti še slutil ne bi bil, ko imam ključ. Toda nisem te hotela varati... O, Kaj — prosim te — dovoli mi, da odprem! Vse drugo ti potem povem... Zakaj, zdaj moram iti... Dala sem že znamenje, da sem čula...«

Apelius je nekaj časa molče strmel v tla. Potem je počasi vzdignil glavo in prikimal.

»Pojdi!« je rekel. »Toda ne skozi glavna vrata! Ne maram, da vidi Protazij!«

»O, saj na to sem že sama mislila... In hvala ti! Ne bo ti treba obžalovati!«

In že je bežala nazaj po hodniku, kjer je tik pred vhodom v svojo sobo odprla vratca na desno ter izginila po stopnicah navzdol.

Apelius je napeto poslušal, dokler ni zaslišal, kako so se bližali po stopnicah navzgor dvojni koraki. Potem je kakor blisk zaprl vrata na hodnik, planil v majhno vdolbino na levi, pritisnil gumb in stekel po ozkem rovu naprej do tesnega prostorčka za Stelino sobo. In od tod bo zdaj čul vsako besedo, ki se bo govorila tam notri...

»Torej se vendar nisem motil!« je začul sonoren moški glas. »In zdaj poročaj, sestra!«

»Kaj naj ti poročam, brat?« je mirno vprašala Stela.

»Kaj naj poročam? O vsem, prosim! Zakaj se skrivaš? Čakamo te že štirinajst dni, ali kolikor je od tega... tega dogodka...«

»Kakega dogodka, brat?«

»Kakega dogodka?!«

»Ne razumem te namreč, brat! O kakem dogodku govoriš?«

»O tem umoru tu doli, vraga! Pa menda ne boš tajila?! Kaj morda ne verjameš, da sem član naše — — — no, že veš, česa. Ali hočeš še več dokazov?«

»Ne, brat, o tem ni govora. Dovolj si se legitimiral. In če bi bila stvar izvršila jaz — — —«

»Torej je nisi ti?« je kriknil zdaj neznanec.

»Nisem je! In niti ne razumem, zakaj jo tudi ti pripisuješ meni... Pa ne, da zajemajš iz tistega medlega vira kakor sodna oblast, ki je s tem nadlegovala tudi že mojega gostitelja? Pa da — kaj nisi bil morda celo ti tisti, ki je danes po vsi sili hotel k njemu, da se ga je vrtar komaj otresel?«

»Tisti sem bil vsekakor jaz. In tudi vir je ta, kakor domnevaš, sestra. Toda poprej bi bil pričakoval svoje smrti, nego da boš tajila!«

»Torej mi ne verjameš? Čemu bi se ti bila pa oglasila? Saj moraš vendar sam priznati, da bi bila tvoj klic lahko tudi — preslišala... Kak dokaz si imel, da je ena... tvojih sester tu notri?«

»To je res! Dokaza nisem imel; a kako dobro znam ugibati, ti bodi dokaz to, da sem zdaj tu... Tudi je res, da bi se tvoja odgovornost proti nam takorekoč za prav nič ne bila povečala, če bi bila svoj poziv prezrla... Zakaj, to le predobro veš, kaj čaka člana, ki samo poskusi, da bi obdržal plen zase, da, ki samo poročilo neopravičeno zakasni!«

Neznančev glas je bil trd in preteč.

»Zdaj hočem pa že vedeti, iz kakih razlogov leti tvoj sum name!« je vzklopela naenkrat tudi Stela.

Daljši molk, bodisi, da se je neznanec boril sam s seboj ali da je iskal samo primernih besed.

»Človek bi ne verjel!« se je začulo na posled. »Ali si dobila ali nisi dobila listo, na kateri je stalo tudi ime Julija Morana?«

»Sem.«

Narodne prireditve v Kranju.

Skupina jugoslovanskih narodnih noš na plesu »Naše morje« v korist »Jugoslovanske Matice« in »C. M. družbe« v Kranju 9. prosinca 1921. Prireditve je donesla 12.000 K čistega dobička.

Skupina iz dramatične slike »Morje plaka« g. Toneta Seliškarja, ki se je predstavljala na praznik uedinjenja.

Politična kronika.

Ljubljana, dne 1. aprila 1921.

Politika Japonske gre staro, izvoženo pot. Nekaj časa sveto zadrževanje, da se hoče državi miru, nato pa vo'na, na kar se komedija nadaljuje. Tudi tačas meče Japonska v svet zadržila, da je miroljubna, na drugi strani pa spletari proti sovjetom v Sibiriji. — Amerika in Anglija pojeta lepo pesem o razoroževanju. Odstop ameriškega državnega tajnika zunanjih poslov, Hughesa, je dosedanje Hardingovo politiko ojačil. Tako se zna zgoditi, da bodo Evropi tudi ameriške pomožne akcije ostale le še humbug, zakaj »business« nima tu več mesta. Kakor se čuje, bo zahtevala tudi Amerika od Rusije povračilo izposojenih ji milijonov.

»In zdaj, ko najdemo tega človeka na posled mrtvega in le par korakov dalje eno naših članic, dočim že toliko časa zaman čakamo, kdaj se zgledi izvršilec — naj se moj sum ne obrne takoj proti ti članici, hočeš?«

»Ne rečem, da videz ne govori proti meni; toda ti sam veš, brat, da videz često vara. Ali imaš kake — resnične dokaze ali jih nimaš, vprašam. Zakaj, če jih imaš, imaš tudi vsaj pravico, če ne dolžnosti, da takoj izvršiš — — —«

»Ne govori neumnosti!« jo je neznanec ostro prekinil. »To sama veš, da po tujih hišah ne bom moril!«

»Toda gotovo je, da me zatožiš. In ker so razmere take, da vsaj še mesec dni ne bom mogla priti in se osebno braniti, me dotlej že lahko zadene obsodba! Zato te vnovič pozivam, da poveš, kaj imaš stvarnega proti meni!«

»Dobro! Imeti bi moral sicer pomisleke, ker ti morda izročim najvažnejše orožje proti tebi; toda vsaj jaz hočem točno izvršiti svoje dolžnosti, če jih že ti morebiti ne! Pokaži mi svoje vlasnice!«

»Moje vlasnice? Evo ti jih!«

Spet daljši molk.

»Hm,« je povzel naposled neznanec.

»Čudno... res...«

»O? Kaj so se pri ali poleg umorjenca naše kake vlasnice?« se je zdaj Stela glasno zasmejala. »Morda celo vlasnice posebne vrste? Toda, ljuba duša — po takih »indicah« brskajo kvečjemu državni kriminalisti ali kaki brihtni detektivi!«

(Dalje prihodnjic.)

Ententa je marširala tako dolgo, da je vzplapolala Nemčija v krvavem plamenu komunističnih zarot, ki jih politični svet različno tolmači. Gotovo je, da Nemčija ententnega počenjanja ni gledala križem rok, res pa je tudi, da komunisti ne bodo zastoj nastavljali svojih butic policiji in da se bodo hoteli s položajem okoristiti. Listi že vedo povedati, da je komunističnega puča v Nemčiji konec in da se večina delavstva sploh ni izrekla za splošno stavko. — V Italiji divja srdita državljanska vo'na. Koloni koljejo posestnike, orožniki streljajo kmete, fašisti, socialisti, komunisti in anarhisti pa tvorijo tako zagoneten klopčič, da se italijanska vlada več ne spozna. Ministrski svet je menda sklenil, da se parlament razpusti in da se razpiše nove volitve, katerih pa se boje vlada, kakor tudi socialisti. — Središče zanimanja evropske javnosti je tvoril ta teden tragikomični pohod bivšega cesarja Karla na Mažarsko. »Kralj« je prišel v Budimpešto, se predstavil min. predsedniku Telekyju, službujočemu min. uradniku in vratarju, a že državni upravnik Horthy mu je dal umeti, da so tla zanj prevroča. Karel se je umaknil v Sobotišče, kjer začasno »kraljuje«. Sosednje države se razburjajo in očitajo Avstriji, zakaj je dovolila Karlu prehod preko njenega ozemlja, ententa se drži kisle in tudi Švici je sitno. Ker se ga zadnja brani, namerava Karel osrečiti s svojo navzočnostjo Španijo. Ta poizkus reakcionarnih krogov, ki jih podpirajo Habsburžani, bo resen opomin zavezniški politiki. — Grčija se je zapletla v boj s turškimi kemalisti. — Angleška delavska stranka se je izrekla zoper tretjo internacionalo.

Izid ljudskega glasovanja v Gor. Šleziji, ki je po dosedanjih poročilih izpadlo ugodno za Nemce, ne bo obveljal. Ententa, zlasti Francija, je za to, da se Gor. Šlezija razdeli in priključi Poljski oni del, ki ima poljsko večino. To dejstvo je vllilo našim rojakom v Korotanu novih nad v srca, ker bi morala ententa z ozirom na Gor. Šlezijo enako postopati na Koroškem. — Razmejitvena komisija za jugoslovansko-italijansko mejo nadaljuje interno svoje delo. — Z rumunske meje poročajo o krvavih incidentih med rumunskimi in jugoslovanskimi obmejnimi četami. Naša vlada je nastopila diplomatsko pot, da se zavaruje zoper nasilja. — Evakuacija zasedenega ozemlja se izvede, kakor poročajo italijanski listi, med 5. in 7. aprilom, in sicer na podlagi programa, dogovorjenega med našo in italijansko vlado. — Za trgovsko pogodbo z Italijo so bili imenovani delegati. Pogodba bo v kratkem gotova. — Dr. Vesnić je bil zopet imenovan za jugoslov. poslanika v Parizu.

Delo ustavnega odseka naše konstituante napreduje. Odsek je razpravljal te dni o čl. 62., 63. in 64. ustavnega načrta. Sprejet je bil zelo važen člen o razdelitvi države v pokrajine: Uprava v državi se vrši po oblastih, srezih in občinah. Razdelitev na oblasti se izvrši z zakonom po naravnih, socialnih in gospodarskih razmerah. Oblast ne more imeti nad 700.000 prebivalcev. Dve

ali več oblasti se more spojit v večjo. Končno odločitev o tem izreko skupščine dotičnih oblasti. A tudi taka oblast ne sme imeti nad 700.000 prebivalcev. Vsaki oblasti načeljuje veliki župan, ki ga postavlja kralj in ki upravlja preko državnih organov posle državne uprave v oblasti. Dokler se razdelitev po zakonu ne izvrši, ostanejo v pokrajinah dosedanje oblasti, ki bodo vršile svoje funkcije po novi ustavi. — Kakor stoji stvari sedaj, je upati, da prične že v drugi polovici meseca aprila konstituenta načelno debato o ustavnem načrtu in bo ustava do konca julija pod streho. — Osrednja vlada se je končno izpopolnila. Za ministra poljedelstva je imenovan pristaš SKS Ivan Pucelj, za ministra trgovine dr. Spaho in za ministra nar. zdravstva dr. Karamehmedović. Medtem je dr. Kukovec prevzel svoj stari portfelj soc. skrbstva. — Svoje mesto kot predsednik pokrajinske vlade za Bosno je nastopil dr. Gjurgjevič ker se je dosegel sporazum z muslimani. — Jugoslovanski novinarji so imeli o Veliki noči v Sarajevu kongres, katerega rezultat je ustanovitev enotnega »Jugoslovanskega novinarskega združenja« s sedežem v Belgradu in sekcijami v Zagrebu, Sarajevu in Ljubljani. Ustanovil se je sindikat poklicnih novinarjev in sprejeli načrti za penzijski fond, bolniški podporni fond in za kolektivno pogodbo med novinarji in lastniki listov. Kongres se je izjavil za svobodo tiska.

Pokrajinska vlada za Slovenijo se izpopolni. Dosedanji predsednik dr. Baltič ostane, povereniška mesta pa se zasedejo na podlagi dogovora s slovensko Samostojno kmetijsko stranko. — Kakor že v pregledu prejšnje številke omenjeno, se bodo vršile volitve v občinske zastoje v Ljubljani, Mariboru, Celju in Ptuj dne 26. aprila. Glasovanje bo osebno in se bo vršilo po istih modalitetah kakor pri volitvah v konstituento. Stranke se živahno gibljejo.

Nove knjige.

Ivan Zorec: **Pomenki**. V Ljubljani, 1921. Samozaložba. 183 strani. Cena broširani knjigi 30 kron, vezani 40 kron; po pošti 1 K 50 vin. več.

Ivan Zorec, sotrudnik »Ljublj. Zvona«, »Plamena« in drugih naših listov, stopa s »Pomenki« prvič pred slovensko javnost s samostojno knjigo. Prihaja pred nas ne kot začetnik ali učenec, ki hodi v šolo k drugim mojstrom, ali ki bi se suženjsko oklepal njihove pripovedovalne umetnosti, temveč kot dozorel, sam svoj, samonikel pisatelj, ki ima že svoj slog, svojo tehniko, svoj način pripovedovanja. Pisatelj Ivan Zorec tudi ni več kako nedoraslo, mlečnozobo »momče«, temveč, sinko moj, on je že dozorel v življenju in trpljenju. Zato diha njegova knjiga krepko, polno in močato, v njej je razkošno zdravje, divje hrepenenje po življenjski sreči, kipeč, strasten ogenj se preliva po žilah njegovih junakov, in zdi se mi, kakor bi se hotel pisatelj v knjigi izživeti silno in viharno, dati v knjigi duška oni nebrzdani življenjski sili, pre-

kipevajoči v bohotnosti in moški moči, ki jo mu hoče telo ukrasti. — Zakaj — in zdi se mi, da se ne motim — junak Ivan Zakotnik v prvi črtici, »V sobi števil. 12«, je pisatelj sam, ki je na svojem telesu občutil in doživel, kar nam je tako plastično in z živimi, tragičnimi barvami naslikal in prinesel pred oči. — Tukaj čutiš oni težki, gosti in dušeci zrak bolniških dvoran in vidiš vroče oči bolnikov in rumene, plašne obraze, ki že gledajo v nirvano, a se še oklepajo z zadnjimi trepetaji in strastnimi nagoni tega ubogega, a tako dragocenega življenja.

Prav tako umetniški in zaokroženi sta »Mana« in »Francka«. V njih polje življenje v vsej svoji burni, zdravi, resnični sili; značaji, moški in ženski, so narisani s krepko, živo realitiko, kakor to zna samo pisatelj, ki je vse to videl in tudi živel. Drugje, n. pr. v »Domačiji ob Temenici«, se mi dogodek ne zdi zaokrožen in je vse le bolj nakazana kmečka povest brez konca. Sicer pa ima ta stvar svoje velike vrline; opisi so polni poezije in plastike, stari Trlep je podan z veliko realitiko. — V Ivanu Zorcu je dobila slovenska beletristika krasnega orača, ki bo oral zdravo, krepko in globoko. Bog mu daj zdravje in veselje!
G.

»Pevce«. V zadnji številki »Plamena« naznanjeni list »Pevce« je glasilo »Pevske zveze«, ki se je ustanovila v Mariboru dne 31. jul. 1920 kot osrednja organizacija vseh pevskih zborov v okvirju »Slovenske krščanske socialne zveze«. — Uredništvo lista je: Ljubljana, Pred škofijo 3/II. uprava: Ljudski dom v Ljubljani. — Dodali smo ta pojasnila v odgovor na nekatera tozadevna vprašanja.

Razno.

»Probuda«, društvo jugoslovanskih umetnikov, industrijcev in trgovcev.

Ustanovilo se je v Ljubljani društvo »Probuda«. Ono stoji v tesni zvezi z tukajšnjo tehniško srednjo šolo, katere ravnateljstvo je z ozirom na važnost društva odstopilo temu en lokal v uporabo, in z državnim uradom za pospeševanje obrti. Društvo združuje v svojem okrilju večino slovenskih umetnikov vseh panog. Pozneje namerava pritegniti v skupen delokrog tudi druge jugoslovanske umetnike.

Društveni cilji so zelo raznolični in ravno vsled tega velepomembni.

Glavni društveni cilj je osamosvojitve slovenske in sploh jugoslovanske umetne obrti na vseh raznih poljih, in sicer po možnosti na podlagi domačih umetniških motivov, uporabljenih v modernem smislu. Društvo si je vsled tega stavilo nalogo, zbrati vse še dosegljivo slovensko etnografsko blago, četudi ima že sedaj na razpolago bogato etnografsko zbirko, last društvenega člana. V ta namen se bo ustanovila v okrilju društva posebna etnografska sekcija, ki bo obračala vso svojo pozornost na ohranitev domačih umetniških motivov širom Slovenije potom risb, slik in spisov.

Naloga te etnografske društvene sekcije bo tudi varstvo in ohranitev tipičnih domačih stavb in po možnosti varstvo naravnih krasot naše domovine. Društvo bo vsled tega skušalo vplivati na merodajne činitelje, da se bodo gradile stavbe, primerne krajevnim razmeram in v teh krajih tipičnemu slogu. S tem se bodo vsaj deloma preprečili tuji in neokusni stavbni nestvori.

Društvo namerava izdajati lastni list z umetniškimi reprodukcijami, da podpre svoja stremeljenja in označi svoje cilje.

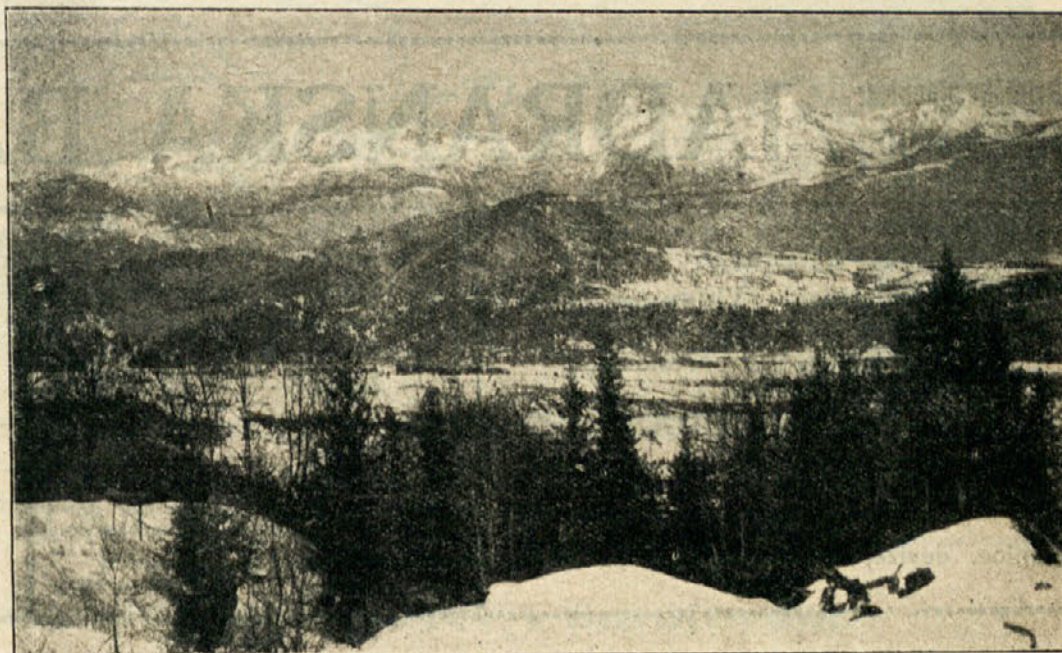
»Probuda« bo skušala odpomoči veliki revščini, ki vlada pri nas glede učil ter raznih učnih predlog in načrtov, ki se rabijo v naših šolah.

Nadaljnja naloga društva bo, pospeševati umetnost in povzdigniti umetniški čut našega ljudstva. Po možnosti se bodo otvorili posebni umetniški tečajni in praktični kurzi za umetno-obrtniške delavce.

Glavni društveni smoter pa je, kakor smo že omenili, ustvariti takorekoč domačo umetniško obrt, ki bo dala dovolj dela našim umetnikom in za to pripravnim obrtnikom.

Zimski sport v Bohinju.

Fotogr. Fr. Vesel.

Bohinj pozimi, v ozadju Triglavsko pogorje.

Vrvenje pred drsalno tekmo na Bohinjskem jezeru.

Izdelovali se bodo, oziroma se že izdelujejo načrti za vse panoge umetniške obrti in za stavbárstvo.

Navedene cilje bo pa mogla doseči »Probuda« le potom skupnega sodelovanja slovenskih umetnikov, industrijcev in trgovcev.

Mnogo jih je že pristopilo, vsi drugi pa, ki se zanimajo za stvar, so vabljeni, da pristopijo društvu in se udeležijo društvenega občnega zbora, ki se bo vršil v soboto, dne 9. aprila t. l., ob 18. uri pop. na tehniški srednji šoli v Ljubljani.
D. V.

† Veliki knez Nikolaj Nikolajevič.

Pred dobrimi 14 dnevi, par dni po svojem tistu kralju Nikiti črnogorskem, je na Francoskem v prognanstvu umrl bivši ruski veliki knez Nikolaj Nikolajevič, stric bivšega ruskega carja Nikolaja. Vse svoje življenje je delal na to, da se osvobodijo vsi Slovani tujega jarma. Zato je Rusija ščitila Jugoslovane, pripravljala balkansko zvezo l. 1912.

in polagoma s pomočjo zaveznikov kovala obroč okoli Nemčije in Avstrije. Njegovemu vplivu se je zahvaliti, da si je Rusija po nesrečni vojni z Japonsko zopet opomogla in da je izpopolnila svojo armado. Ko je izbruhnila svetovna vojna, je bil Nikolaj Nikolajevič vrhovni poveljnik ruske vojske. Naglo je zbral ogromne mase ob meji in izvojeval velike uspehe, posebno nad Avstriji. Toda kolo sreče se je obrnilo. Zaradi pomanjkanja municije in vojnega materiala se je ruska vojska morala daleč umakniti. Prišel je boljševiški pokret, ki je temeljito pometel z obstoječim režimom, in Nikolaj Nikolajevič je moral v prognanstvo. Večino njegovih sorodnikov, članov carske hiše Romanov, je zadela hujša usoda: izgubili so glavo. — Umrl je zapuščen v visoki starosti 90 let. — Njegova soproga Milica je bila hči pokojnega črnogorskega kralja Nikite, torej teta našega regenta Aleksandra. V par dneh je naš bodoči kralj izgubil starega očeta in strica.

Zahtevajte povsod samo pristno **ZLATOROG-MILO**

Pisalne stroje:

Imperial, Kontinental, Remington, Century,
barvne trakove, ogljen papir
najboljše kakovosti ter vse potrebščine za
razmnoževalne aparate ima v zalogi

Franc Bar

Ljubljana
Cankarjevo nabrežje števil. 5

Mehanična delavnica

za popravila pisalnih in računskih
strojev ter kontrolnih blagajn.

Telefon števil. 423.

Delniška glavica:
K 30,000.000

JADRANSKA BANKA

Rezerve: nad
K 10,000.000

SPREJEMA:

Vloge na knjižice. — Vloge na tekoči
in žiro-račun
profi najugodnejšemu obrestovanju.

KUPIJE IN PRODAJA:

Devize, valute, vrednostne papirje i. t. d.

ESKONTIRA:

Menice, devize, vrednostne papirje i. t. d.

Beograd
Celje
Dubrovnik
Kotor
Kranj
Ljubljana
Maribor
Metković

Opatija
Sarajevo
Split
Šibenik
Trst
Zader
Zagreb
Wien

Naslov brzojavkam:
Jadranska.

Telefon
št. 159 in 257.

IZDAJA:

Čeke, nakaznice in akreditive na vsa tu- in
inozemski mesta.

DAJE PREDUJME:

na vrednostne papirje in na blago, ležeče
v javnih skladiščih. Daje trgovske kredite
pod najugodnejšimi pogoji.

PREVZEMA:

Borzna naročila in jih izvršuje najkulantneje.

Aleksandrova
cesta št. 13 **IVAN KRAVOS** Koroška cesta
št. 17
MARIBOR

Sedlarska delavnica in zaloga konjskih oprem za
lahko in težko vožnjo, kakor tudi raznih potrebščin
za konje, navadni beli kakor tudi najfinjši bičevniki
z žico in biči za kočije. Obnošene opreme in sedla
na izbiro. Razni kovčegi in torbice za potovanje.
Vrvarsko blago. **Gonilni jermeni** v vsaki
širini za stroje, mline, žage i. t. d.
Na debelo in na drobno. Postrežba točna in solidna.

Položnice „Jugoslovenske Matice“

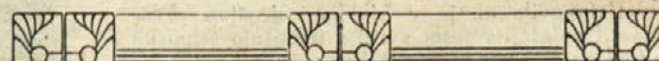
se dobe brezplačno na vseh
poštnih uradih. Zahtevajte
jih in uporabljajte jih za
vplačevanje članarine in
vpošiljanje daril.

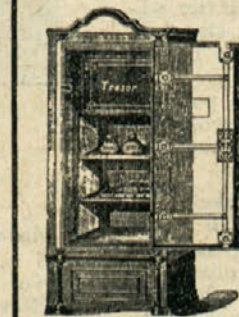
Jurija grofa Thurnskega jeklarna na Ravnah

p. Guštanj, Slovenija

proizvaja: Martinsko in to-
pilniško jeklo za vsakovrstno
uporabo; kovano jeklovino za
avtomobilno in letalno indu-
strijo, za železnice in ladje-
delnice; jeklene osovine za
tovorne vozove; pudlano jeklo
v predvojni kakovosti.

ZAHTEVAJTE PO VSEH GOSTILNAH,
KAVARNAH IN BRIVNICAH
ILUSTRIRAN LIST »PLAMEN«.

Ognja in vloma varne

Wertheim-blagajne in Wertheimove kasete

razpošilja I. jugosl. izdeloval-
nica blagajn Franc Schell,
Maribor, Koroška cesta št. 31.

Pögemotor

najboljši za
poljedelstvo,
rokodelstvo,
obrt in
industrijo.

Saks & Tratnik, elektrotehnično podjetje
oddelek elektro-stroji.
Ljubljana — Maribor.

Stalna velika zaloga motorjev in elektro-
materiala. Instalacije.

Int. telefon
št. 146.

Slovenska eskomptna banka

Brzjavljavi:
Eskomptna.

Ljubljana, Šelenburgova ulica števil. 1.

Interesna skupnost s Hrvatsko eskomptno banko in Srbsko banko v Zagrebu.

Izvršuje vse bančne transakcije najkulantneje.

Denarne vloge. — Nakup in prodaja: efektov, deviz, valut. — Eskompt menic,
terjatev, faktur. — Akreditivi. — Borza.